Euroopa Parlament
2024-2029

Kalanduskomisjon

2026/2074(INI)

17.6.2026

RAPORTI PROJEKT

Vahemere lääneosa põhjalähedaste kalavarude püügi mitmeaastase kava kohta
(2026/2074(INI))

Kalanduskomisjon

Raportöör: Carmen Crespo Díaz

SISUKORD

lk

SELETUSKIRI – FAKTIDE JA TÄHELEPANEKUTE KOKKUVÕTE 3

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK 5

LISA: SISENDI DEKLARATSIOON 10

SELETUSKIRI – FAKTIDE JA TÄHELEPANEKUTE KOKKUVÕTE

Kalapüük Vahemerel on osa Euroopa ajaloost, kultuurist ja identiteedist. Vahemere rannikukogukonnad on sajandeid rajanud oma majandusliku ja sotsiaalse arengu püügitegevusele, mis mitte ainult ei taga miljonitele Euroopa kodanikele kvaliteetset toitu, vaid aitab kaasa ka territoriaalsele ühtekuuluvusele, tööhõivele ning sügavalt juurdunud teadmiste ja traditsioonide säilitamisele.

Määruse (EL) 2019/1022 (millega kehtestatakse Vahemere lääneosa põhjalähedaste kalavarude püügi mitmeaastane kava) vastuvõtmisega tegeleti vajadusega tagada teatavate surve all olevate kalavarude taastumine. Mereressursside säästva kasutamise eesmärki jagavad sektor, liikmesriigid ja Euroopa institutsioonid. Rohkem kui viie aasta jooksul kava rakendamisest saadud kogemused siiski näidanud, et kehtival õigusraamistikul on märkimisväärsed piirangud, mis vajavad põhjalikku ja kiiret läbivaatamist, et edendada ELi ühist eesmärki suurendada konkurentsivõimet kõigis valdkondades.

Selle aja jooksul on Vahemere laevastik teinud kohanemiseks erakordseid pingutusi. Kalurid on nõustunud püügikoormuse järjestikuse vähendamisega, kandnud olulisi majanduslikke kulusid ja investeerinud märkimisväärseid vahendeid oma tegevuse kestlikkuse parandamiseks. Selektiivsemate püügivahendite kasutuselevõtt, traallaudade kasutusele võtmine, selektiivsemate võrkude kasutamine ja muud tehnilised täiustused näitavad sektori pühendumust ressursside säilitamisele ja keskkonnamõju vähendamisele, et saaks jätkata tegevust, mis toetab tuhandeid Vahemere kalandusettevõtteid, millest enamik on pereettevõtted.

Need pingutused on aidanud saavutada teatavate kalavarude puhul positiivseid tulemusi. Kava praktilisel rakendamisel on aga ilmnenud ka märkimisväärsed majanduslikud ja sotsiaalsed raskused. Paljudel juhtudel on püügipäevade pidev vähendamine viinud laevade tegevuse kasumlikkuse miinimumkünnise lähedale või isegi alla selle, ohustades kalandusettevõtete elujõulisust, põlvkondade vahetumist ja tööhõive säilitamist rannikukogukondades.

Käesolevas hinnangus rõhutatakse, et mitmeaastase kava raames praegu kohaldatav metoodika annab bioloogilistele näitajatele jätkuvalt ülekaalu, võtmata piisavalt arvesse majandamisotsustest tulenevaid sotsiaal-majanduslikke tagajärgi. Ühine kalanduspoliitika põhineb kolmel lahutamatul sambal: keskkonnaalane, majanduslik ja sotsiaalne kestlikkus. Ühtegi neist ei saa arendada eraldi.

Raportöör leiab, et mõiste „kõige ohualtim kalavaru“ rakendamine on eriti murettekitav. See on toonud kaasa jäiga püügikoormuse haldamise süsteemi, mis põhineb nn püüki piiravate liikide loogikal. See lähenemisviis ei kajasta piisavalt Vahemere segapüügi tegelikku olukorda, mida iseloomustab mitme liigi samaaegne püük ning see, et piirkondade ja laevastikusegmentide tegevus on väga mitmekesine.

Seetõttu tehakse raportis ettepanek määruse põhjalikuks reformimiseks, et kohandada selle toimimist Vahemere kalanduse tegelikele eripäradele. Kavandatud muudatused hõlmavad mõiste „kõige ohualtim kalavaru“ väljajätmist, sotsiaal-majanduslike kriteeriumide sõnaselget lisamist otsuste tegemisse ja püügipäevade eraldamisse ning artikli 4 reformimist, et täielikult tunnustada nende püügipiirkondade liigilist mitmekesisust.

Samuti tehakse ettepanek võtta kasutusele paindlikkusmehhanismid, mis on juba olemas muudes Euroopa Liidu mitmeaastastes kavades, sealhulgas püügikoormuse iga-aastast vähendamist piiravad stabiliseerimismehhanismid, kvootide ülekanded aastast aastasse ja prognoositavamad majandamissüsteemid, mis võimaldavad ettevõtjatel kavandada oma tegevust ja investeeringuid keskpikas ja pikas perspektiivis.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata ka teatavate püügipiirkondade erilisele olukorrale. Sinipunaka aadelkreveti püük on suurepärane näide liiga keerulisest reguleerimisest, kuna selle suhtes kohaldatakse nii kvoodisüsteemi kui ka püügipäevade piiranguid. See kahekordne piirang on tekitanud märkimisväärseid majanduslikke ja tegevusraskusi ning seetõttu kutsutakse raportis üles seda kiiremas korras kaotama.

Kalanduse juhtimise parandamine Vahemerel nõuab ka otsuste teadusliku aluse tugevdamist. Usaldusväärsete andmete kättesaadavus, riiklike, Euroopa ja piirkondlike teadusasutuste vaheline koordineerimine ning koostöö Vahemere üldise kalanduskomisjoniga on olulised elemendid läbipaistvate ja teadlike otsuste tagamiseks. Samuti on vaja enne kalapüügivõimaluste edasise vähendamise kaalumist nõuetekohaselt hinnata juba vastu võetud meetmete tegelikku mõju.

Vahemere kalanduse kestlikkus ei sõltu üksnes ELi laevastikest. Ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi jätkumine Vahemere piirkonnas ning nõuete täitmise taseme erinevused rannikuriikide vahel tekitavad ebaausat konkurentsi ja ohustavad ELi kalurite pingutusi. Seetõttu soovitatakse raportis tugevdada piirkondlikku koostööd, Vahemere üldise kalanduskomisjoni rolli ning nii liikmesriikide kui ka Euroopa Kalanduskontrolli Ameti kontrolli-, inspekteerimis- ja järelevalvesuutlikkust.

Kalandus on ka Euroopa Liidu jaoks strateegiline sektor. Geopoliitilises kontekstis, mida iseloomustab strateegilise autonoomia ja toiduga kindlustatuse kasvav tähtsus, on ELi kalandustootmine oluline vara, mida tuleb kaitsta ja tugevdada. Kaasaegse, konkurentsivõimelise ja kestliku laevastiku säilitamine on eeltingimus, et vähendada sõltuvust kolmandatest riikidest pärit impordist ja tagada Euroopa tarbijate varustamine kvaliteetsete kalandustoodetega.

Raportöör peab samuti hädavajalikuks, et Vahemere lääneosa mitmeaastase kava tulevane läbivaatamine oleks osa laiemast püüdlusest lihtsustada ja ajakohastada ühist kalanduspoliitikat. Liidu õigusaktid peavad jätkuvalt tagama ressursside kestlikkuse, kuid need peavad olema ka arusaadavamad, proportsionaalsemad ja kohandatud sektori tegelikule toimimisele. Liidu kalanduspoliitika keskmes peavad taas olema liidu laevastiku konkurentsivõime, põlvkondade vahetumine, innovatsioon ja majanduslik kasumlikkus.

Käesoleva raporti eesmärk on aidata kaasa selle eesmärgi saavutamisele tasakaalustatud ettepaneku kaudu, milles on ühendatud keskkonnasäästlikkus, majanduslik elujõulisus ja sotsiaalne ühtekuuluvus, tagades Vahemere kalanduse ja sellest sõltuvate kogukondade tuleviku.

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

Vahemere lääneosa põhjalähedaste kalavarude püügi mitmeaastase kava kohta (2026/2074(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Vahemere lääneosa põhjalähedaste kalavarude püügi mitmeaastast kava,

– võttes arvesse Euroopa Liidu lepingu artikli 3 lõiget 3, Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 4, artikli 43 lõiget 3 ja artiklit 191 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 37,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrust (EL) nr 1380/2013 ühise kalanduspoliitika kohta, millega muudetakse nõukogu määruseid (EÜ) nr 1954/2003 ja (EÜ) nr 1224/2009 ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 2371/2002 ja (EÜ) nr 639/2004 ning nõukogu otsus 2004/585/EÜ (edaspidi „ÜKP määrus“),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta määrust (EL) 2019/1022, millega kehtestatakse Vahemere lääneosa põhjalähedaste kalavarude püügi mitmeaastane kava ja muudetakse määrust (EL) nr 508/2014,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta määrust (EL) 2019/1241, mis käsitleb kalavarude ja mereökosüsteemide kaitsmist tehniliste meetmete abil ning millega muudetakse nõukogu määrusi (EÜ) nr 2019/2006, (EÜ) nr 1224/2009 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EL) nr 1380/2013, (EL) 2016/1139, (EL) 2018/973, (EL) 2019/472 ja (EL) 2019/1022 ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 894/97, (EÜ) nr 850/98, (EÜ) nr 2549/2000, (EÜ) nr 254/2002, (EÜ) nr 812/2004 ja (EÜ) nr 2187/2005,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. septembri 2023. aasta määrust (EL) 2023/2053, millega kehtestatakse Atlandi ookeani idaosa ja Vahemere hariliku tuuni varude majandamise mitmeaastane kava ning millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 1936/2001, (EL) 2017/2107 ja (EL) 2019/833 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2016/1627,

– võttes arvesse Euroopa parlamendi ja nõukogu 22. novembri 2023. aasta määrust (EL) 2023/2842, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 1224/2009, nõukogu määruseid (EÜ) nr 1967/2006 ja (EÜ) nr 1005/2008 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2016/1139, (EL) 2017/2403 ja (EL) 2019/473 kalanduskontrolli osas,

– võttes arvesse ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) Vahemere üldise kalanduskomisjoni (GFCM) aruannet Vahemere ja Musta mere kalanduse olukorra kohta,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta direktiivi 2008/56/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse merekeskkonnapoliitika-alane

tegevusraamistik (merestrateegia raamdirektiiv),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuli 2014. aasta direktiivi 2014/89/EL, millega kehtestatakse mereala ruumilise planeerimise raamistik (mereala ruumilise planeerimise direktiiv),

– võttes arvesse kalanduse teadus-, tehnika- ja majanduskomitee (STECF) 10. detsembri 2020. aasta aruannet „Social Dimension of the CFP“ (ÜKP sotsiaalne mõõde) (STECF 20-14),

– võttes arvesse oma 11. mai 2023. aasta resolutsiooni ELi vetikasektori tugevamaks ja kestlikumaks muutmise kohta,

– võttes arvesse oma 19. jaanuari 2023. aasta resolutsiooni väikesemahulise kalapüügi olukorra kohta ELis ja tulevikuväljavaadete kohta,

– võttes arvesse oma 18. jaanuari 2024. aasta resolutsiooni ühise kalanduspoliitika rakendamise seisu ja tulevikuväljavaadete kohta,

– võttes arvesse komisjoni 5. juuni 2025. aasta teatist „Euroopa maailmamerepakt“ (COM(2025)0281),

– võttes arvesse Enrico Letta 2024. aasta aprilli aruannet „Much more than a market“ („Palju enamat kui turg“),

– võttes arvesse Mario Draghi 9. septembri 2024. aasta aruannet Euroopa konkurentsivõime tuleviku kohta,

– võttes arvesse 18. juuli 2024. aasta poliitilisi suuniseid Euroopa Komisjoni järgmisele koosseisule (2024–2029),

– võttes arvesse komisjoni 29. jaanuari 2025. aasta teatist „ELi konkurentsivõime kompass“ (COM(2025)0030),

– võttes arvesse komisjoni 16. oktoobri 2025. aasta teatist „Vahemere piirkonna lepe. Üks meri, üks lepe, üks tulevik“,

– võttes arvesse komisjoni 6. juuni 2025. aasta teatist „Kestlik kalapüük ELis: ülevaade olukorrast ja suunad 2026. aastaks“ (COM(2025)0296),

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55 ning esimeeste konverentsi 12. detsembri 2002. aasta otsuse (mis käsitleb algatusraportite koostamise loa andmise korda) artikli 1 lõike 1 punkti e ja 3. lisa,

– võttes arvesse kalanduskomisjoni raportit (A10-0000/2026),

A. arvestades, et Vahemeri on üks maailma mitmekesisemaid merepiirkondi, mis toetab aastatuhandeid kalandusest sõltunud rannikukogukondi ja -majandust, see on tsivilisatsioonide häll ning Euroopa kultuurilise, ajaloolise ja majandusliku identiteedi tugisammas;

B. arvestades, et Vahemere kalandussektor on liidu tööhõive, territoriaalse ühtekuuluvuse

ja toiduga kindlustatuse seisukohast väga oluline;

C. arvestades, et viimase seitsme aasta jooksul on Vahemere kalalaevastike püügikoormust märkimisväärselt vähendatud, ning arvestades, et mõnes segmendis, näiteks Hispaania traalpüügilaevastiku puhul on selline vähendamine ületanud 44 %;

D. arvestades, et kalalaevastik, eriti Vahemere piirkonnas, on teinud märkimisväärseid pingutusi, et kohaneda ja teha uuendusi kestlikumate tavade suunas, eelkõige traalpüügi valdkonnas;

E. arvestades, et Vahemere laevastiku suhtes kohaldatavad kompensatsioonimeetmed on aidanud osaliselt leevendada püügikoormuse vähendamise sotsiaal-majanduslikku mõju, kuigi need ei ole sektori pikaajalise elujõulisuse tagamiseks piisavad;

F. arvestades, et STECF ja GFCM on juhtinud tähelepanu sellele, et Vahemere põhjalähedasi kalavarusid käsitlevates teaduslikes andmetes on endiselt märkimisväärseid lünki, mistõttu on neid raske nõuetekohaselt hinnata;

G. arvestades, et püügikoormuse sidumine kõige ohualtimate kalavarudega on *de facto* tekitanud nn püüki piiravaid liike, millel on ebaproportsionaalne mõju mitme liigiga püügipiirkondadele ja sektori majanduslikule elujõulisusele;

H. arvestades, et pärast viieaastast rakendamist on Vahemere lääneosa mitmeaastane kava andnud ebaühtlaseid tulemusi, kusjuures teatavate kalavarude, näiteks roosa süvahännaku puhul on näha positiivseid taastumise märke, samas kui teiste kalavarude, eelkõige merluusi kui kõige ohualtima kalavaru taastumine on olnud aeglasem;

I. arvestades, et Vahemere lääneosa mitmeaastases kavas puuduvad liidu muudes mitmeaastastes kavades sisalduvad ühest aastast teise ülekandmise paindlikkus- ja stabiliseerimismehhanismid, mis tekitab õiguskindlusetust ja majanduslikku ettearvamatust;

J. arvestades, et liigiline mitmekesisus Vahemeres, kus püütakse korraga mitut liiki, nõuab kohandatud majandamismeetmeid, milles võetakse arvesse laevastiku selektiivsust, püügivahendite innovatsiooni ja sotsiaal-majanduslikku vastupanuvõimet;

K. arvestades, et ebaseaduslikku, teatamata ja reguleerimata kalapüüki (ETR-kalapüük) ning kolmandate riikide laevastike tegevust Vahemerel ei kontrollita endiselt piisavalt, millel on negatiivne mõju kalavarudele ja Euroopa laevastiku konkurentsivõimele;

L. arvestades, et kalandussektor tuleb muuta atraktiivsemaks, et tagada põlvkondade vahetumine, parandada selle konkurentsivõimet ja tagada selle elujõulisus;

M. arvestades, et Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfond on oluline, et parandada kalandus- ja vesiviljelussektori kestlikkust ja konkurentsivõimet, toetada kohalikke kalanduse tegevusrühmi ja tugevdada rannikukogukondade arengut, ning seetõttu tuleks see säilitada piisava rahastamisega sihtotstarbelise fondina;

Vahemere lääneosa mitmeaastase kava reformimine

1. nõuab tungivalt, et komisjon esitaks 1. detsembriks 2026 seadusandliku ettepaneku

määruse (EL) 2019/1022 põhjalikuks reformimiseks, muutes seda järgmiselt:

a) asendada artikli 4 lõikes 3 sätestatud kehtivad püügikoormuse vähendamise normid muudes mitmeaastastes kavades kohaldatava sihipärase segapüügi majandamise lähenemisviisiga ning kaotada püügipäevade piiramine nn püüki piiravate liikide tõttu;

b) võtta kasutusele kohandatud paindlikkusmehhanismid, nagu vähemalt 10 % kalapüügivõimaluste ülekandmine ühest aastast teise, ning kehtestada kaheaastased püügikoormuse haldamise tsüklid, et tagada kaluritele ja töötlemissektoritele pikaajaline prognoositavus;

c) võtta kasutusele stabiliseerimismehhanismid, millega piiratakse vähendamist ja päevade arvu suurendamist 20 %-ni, tingimusel et ületatakse kasumlikkuse miinimumkünnis, lisades otsuste tegemisse sõnaselgelt sotsiaal-majandusliku mõju (artikkel 3);

2. väljendab heameelt komisjoni 26. mail 2026 avaldatud tagasisidekorje üle mitmeaastase kava mõjuhinnangu koostamiseks ning komisjoni võetud kohustuse üle hinnata võetud meetmete sotsiaal-majanduslikku mõju;

3. kutsub komisjoni üles pidama enne uute piirangute vastuvõtmist kohustuslikke konsultatsioone kõigi asjaomaste sidusrühmadega, eelkõige Vahemere nõuandekomisjoni, piirkondlike teadusasutuste, kalurite organisatsioonide ja töötleva tööstusega;

4. kutsub komisjoni üles vaatama kiiremas korras läbi sinipunaka aadelkreveti püügi eritingimused, kuna see on ainus liik, mille suhtes kohaldatakse samal ajal kahte piiravat majandamismeedet, nimelt kvoodisüsteemi ja püügipäevade piiranguid, et kaotada kahekordne regulatiivne koormus, mis on eriti tõsiselt mõjutanud selle püügi majanduslikku ja tegevuslikku elujõulisust Vahemere lääneosas;

Kalanduse juhtimise tugevdamine Vahemerel: teadus, seire ja piirkondlik koostöö

5. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tõhustama kalandusalaste teadusuuringute koordineerimist, kasutades kõige ajakohasemaid andmeid Euroopa, riiklikul ja piirkondlikul tasandil, ning parandama koostalitlusvõimet ja teabevahetust ELi, GFCMi ja riiklike tehnoloogiaasutuste andmebaaside vahel;

6. on sügavalt mures teadete pärast kolmandate riikide ETR-kalapüügi kohta Vahemere vetes, sealhulgas liikmesriikide majandusvööndites; rõhutab vajadust luua Euroopa impordikontrolliamet, et vältida ETR-kalapüügist saadud toodete sisenemist siseturule;

7. nõuab tungivalt, et komisjon tugevdaks piirkondlikku koostööd, integreerides Vahemere lääneosa mitmeaastase kava ELi naabruspoliitika laiemasse raamistikku; väljendab heameelt Vahemere piirkonna leppe eesmärkide üle tugevdada koostööd kalanduse juhtimise, kontrolli, inspekteerimise, seire ja järelevalve valdkonnas, et võidelda ETR-kalapüügi vastu;

Vahemere kalandusele õiglase toetuse tagamine

8. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles eraldama vähemalt 7,29 miljardit eurot, et toetada laevastiku ajakohastamist ja uuendamist (sealhulgas selektiivsed püügivahendid, vähese heitega mootorid, digitaalne seire), tegevuse ajutist peatamist ja majanduse mitmekesistamise programme;

9. nõuab tungivalt, et komisjon esitaks õigusaktide lihtsustamise paketi ühise kalanduspoliitika konkurentsivõime tagamiseks, mis hõlmaks Vahemere lääneosa põhjalähedaste kalavarude mitmeaastast kava käsitleva määruse sihipärast läbivaatamist, et lisada sellesse käesolevas raportis kindlaks tehtud muudatused ja kohandused;

10. kutsub komisjoni üles andma enne kalapüügivõimaluste edasist vähendamist piisavalt aega, et juba võetud meetmed annaksid mõõdetavaid tulemusi ning et nende bioloogilist, majanduslikku ja sotsiaalset mõju hinnataks nõuetekohaselt;

11. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile.

LISA: SISENDI DEKLARATSIOON

Vastavalt kodukorra I lisa artiklile 8 kinnitab raportöör, et kasutas raporti projekti koostamisel oma raportis toimikuga seotud küsimuste kohta sisendmaterjali, mida ta sai järgmistelt huvide esindajatelt, kes kuuluvad kohustuslikku läbipaistvusregistrit käsitleva institutsioonidevahelise kokkuleppe[1] kohaldamisalasse, või järgmistelt kolmandate riikide ametiasutuste, sealhulgas nende diplomaatiliste esinduste ja saatkondade esindajatelt:

1. Huvide esindajad, kes kuuluvad kohustuslikku läbipaistvusregistrit käsitleva institutsioonidevahelise kokkuleppe kohaldamisalasse
Europêche
EBFA
CEPESCA
FNCP
FAAPE – Federación Andaluza de Asociaciones Pesqueras
FACOPE
Coldiretti Pesca
AndMuPes
FENAPA
EJF
EBCD
2. Kolmandate riikide ametiasutuste, sealhulgas nende diplomaatiliste esinduste ja saatkondade esindajad
Puuduvad

Eespool esitatud loetelu koostamise eest vastutab ainuisikuliselt raportöör.

Kui loetelus on märgitud füüsiliste isikute nimi või ametikoht või mõlemad, kinnitab raportöör, et ta on esitanud asjaomastele füüsilistele isikutele Euroopa Parlamendi andmekaitseteate nr 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), milles on kindlaks määratud nende isikuandmete töötlemise suhtes kohaldatavad tingimused ja sellise töötlemisega seotud õigused.

[1] Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni 20. mai 2021. aasta institutsioonidevaheline kokkulepe kohustusliku läbipaistvusregistri kohta (ELT L 207, 11.6.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).